

тя съществувала въ България и каква е била прѣди покорението ни отъ турцитѣ. У насъ за голѣма жалость не се намиратъ още такива източници, дѣто да може да черпи човѣкъ свѣдѣния върху подобни въпроси. Една дума само срѣщнахъ, която ми се види да доказва, че въ XII-я вѣкъ за другата е съществувала поне между македонскитѣ българи: тя е рѣчъта *δροῦγος*, която Михаилъ Акоминатъ употребява за едно учрѣждение, което не се види да бжде нито военно, нито гражданско, та може да бжде сѣмейно.¹ Но това е едно мое прѣдположение, и отъ прѣдположения азъ бързамъ да замина къмъ фактове — къмъ разпространението и характера на задругата въ днешна Западна България.

Македонци ме увѣряватъ, че задругата се срѣща въ сегашна Македония, не само по селата, но и по градоветѣ. Обстоятелствата не позволяватъ днесъ непосредствени наблюдения въ тая злочеста частъ отъ нашето отечество. Но невъзможното въ Македония е възможно въ оная частъ отъ Западна България, която е влѣзла въ княжеството. Отъ Царибродъ до Кюстендилъ, въ Софийското корито, въ Грахово (Радомирско и Брѣзничско), въ Бурелъ (Брѣзничско и Царибродско), въ Знеполе (Трънско и Царибродско), въ Палакария (Самоковско) въ Мракъ (Радомирско), въ Радомирското крайще задругата се срѣща почти прѣзъ село, и прѣдставлява чѣрти,

¹ Ето по кой поводъ Акоминатъ употребява тая дума въ своето, *Ὑπομνηστικὸν εἰς τὸν Βασιλέα Κύριον Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν* (De Thessalonica eiusque agro): *δεόμεθα... καὶ μὴ μόνον τοῦτον, ἀλλὰ καὶ τοὺς διαφόρους ἀπολυθέντας καὶ ἀπείργοντας ἢ τοὺς πειρωμένους ἐκ τῶν καστρητῶν κατέχειν ὡςδὴ ποτε καὶ νέμεσθαι χωρία καὶ στάσεις χωρτικὰς. Εἰς συντριβὴν γὰρ τοῦτο τῶν δροῦγγων καὶ ὀλεθρον ἀφορᾷ, ἢ δὲ τῶν δροῦγγων ἀπώλεια τοῦ καθ' ἡμᾶς ὁρίου παντός ἐστὶν ἀπώλεια.* Г. Успенский (Образование Второго Болгарскаго царства, стр. 45) прѣвжда тоя пасажъ тѣй: „Просимъ также чтобы вышедшіе въ отставку, уволенные отъ службы или испытываемые солдаты, не содержались у насъ какъ всегда и чтобы не раздавались имъ земли и достатки крестьянскіе. Это ведетъ къ распаденію и гибели общины: погибель же общинъ равняется пагубѣ всей нашей области“. Г. Успенский признава, че не може да настои на пълното съотвѣтствие между *δροῦγος* и община, но той утвърждава, че *δροῦγος* не значи *Catena militum* (рота войници) както иска да каже Дюканжъ въ своя рѣчникъ! Като вземемъ прѣдъ видъ, че задругата и до днесъ най се е уязвила въ Македония, за която пише Михаилъ Акоминатъ, не може ли да прѣдположимъ, че *δροῦγος* тукъ значи другарска челядь, задруга?